

Ulkoisen tarkastuksen arvioinnin laatuohje

Tarkastuslautakunta 3.11.2022

Tarkastuslautakunta

3.11.2022

Sisällys

1 Johdanto.....	3
2 Tarkastuslautakunta ja sen tehtävät.....	3
3 Valtuustokauden arviointisuunnitelma, vuosittainen työohjelma ja muu mahdollinen raportointi	4
4 Arviointien luokittelu.....	5
5 Talouden arviointi	5
6 Toiminnan arviointi	6
7 Tarkastuslautakunnan rooli arviointityössä.....	6
8 Arviointikertomus	7
9 Arvioinnin kehittäminen	7
10 Tarkastuslautakunnan arviointityön julkisuus ja tiedottaminen	7

Ulkoisen tarkastuksen laatuohje

1 Johdanto

Tämä asiakirja kuvaa tarkastuslautakunnan lakisääteiseen arviointitehtävän toteutustavan Pohjois-Savon hyvinvointialueella ja varmistaa osaltaan arvioinnin laadun. Pohjois-Savon hyvinvointialueen tarkastuslautakuntaa avustaa ulkoisen tarkastuksen yksikkö.

2 Tarkastuslautakunta ja sen tehtävät

Hyvinvointialuelain (611/2021) 14 luvun 125 §:ssä määrätään tarkastuslautakunnasta seuraavaa: Aluevaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- 1) valmistella aluevaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä taloussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyyttä talouden tasapainotuksen kannalta;
- 4) huolehtia hyvinvointialueen ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa, että 89 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa sidonnaisuuksista noudatetaan, ja saattaa ilmoitukset aluevaltuuston tiedoksi;
- 6) valmistella aluehallitukselle esitys tehtäviään koskevan hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Tarkastuslautakunnan toiminnasta säädetään hyvinvointialueen hallintosäännössä. 12 luvun 100 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtäviin hyvinvointialuelain 125 §:n lisäksi kuuluu:

- 1) hyväksyä tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelman;
 - 2) seurata tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista ja tilintarkastajan tehtävien suorittamista sekä tehdä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi;
 - 3) huolehtia, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa;
 - 4) tekee aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen, sekä Valtiontalouden tarkastusviraston tehtävien yhteensovittamisesta tarkoituksenmukaisella tavalla;
 - 5) valvoa sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista, saattaa sidonnaisuusilmoitukset tiedoksi aluevaltuustolle kerran vuodessa ja huolehtia
-

Tarkastuslautakunta

3.11.2022

sidonnaisuusrekisterin julkisten tietojen julkaisemisesta hyvinvointialueen verkkosivuilla;

- 6) olla sidonnaisuusrekisterin rekisterinpitäjä sekä
- 7) vastata tiedottamisesta.

Hallintosäännön 12 luvun 103 §:n mukaan tarkastuslautakunnan alaisuudessa toimii ulkoisen valvonnan yksikkö. Arviointipäällikkö valmistelee tarkastuslautakunnan käsiteltäväksi tulevat asiat, avustaa lautakuntaa toiminnan ja talouden arviointitehtävässään ja on oikeutettu tekemään toiminnan ja talouden tarkastuksia tilintarkastajan kanssa sovittavalla tavalla ja lautakunnan hyväksymän työohjelman mukaisesti. Arviointipäällikkö toimii tarkastuslautakunnan esittelijänä.

3 Valtuustokauden arviointisuunnitelma, vuosittainen työohjelma ja muu mahdollinen raportointi

Toimintakauden kattava arviointisuunnitelma

Tarkastuslautakunnan arviointityön tulee olla suunnitelmallista ja johdonmukaista. Toimikauden alussa lautakunta määrittelee arvioinnin painopisteet, keskeiset sisällöt ja kohdealueet. Tarkastuslautakunta laatii tarkastuslautakunnan toimikauden kattavan arviointisuunnitelman, jossa arviointikohteet on määritetty yleisellä tasolla. Suunnitelmassa kuvataan vuosikohtaisesti, mitä ja minkä tyyppisiä arviointeja tarkastuslautakunta tulee toimikaudellaan toteuttamaan. Toimikauden aikana tehdyt arvioinnit kattavat hyvinvointialuekonsernin toiminnan olennaisilta osin. Tarkastuslautakunnan arviointityön perustana on hyvinvointialueen strategia ja siitä johdetut talousarvion vuositavoitteet. Arviointisuunnitelma viedään valtuustolle tiedoksi.

Arvioinnin vuosittainen työohjelma

Jokaiselle vuodelle laaditaan toimintakauden kattavaan arviointisuunnitelmaan perustuva työohjelma, joka sisältää arviointikohteet ja -aikataulut. Arviointikohteen valinnan sen jälkeen käydään keskustelu alustavasta arviointikysymyksestä ja arvioinnin rajauksesta. Näin lautakunta ohjaa arviointia haluamaansa suuntaan. Arviointiohjelmaan voidaan ottaa uusia arviointikohteita tarvittaessa myös kesken kauden, mikäli erityisiä tarpeita tällaiselle ilmenee. Tarkastuslautakunnan arvioinnin tulokset raportoidaan valtuustolle osoitetussa arviointikertomuksessa tai väliraportissa.

Väliraportti

Lautakunta antaa aluevaltuustolle tarpeen mukaan myös muita tarpeelliseksi katsomiaan selvityksiä väliraportin muodossa. Tällaisia väliraportteja voi olla tarkastuslautakunnan lausunnot osavuosikatsauksista. Väliraportti annetaan tammi-kesäkuun osavuosikatsauksesta, jossa tilivelvolliset toimielimet kuvaavat tavoitteidensa toteutumisen tilan ja arvioivat tavoitteiden toteutumista vuoden loppuun mennessä. Tässä yhteydessä tarkastuslautakunta raportoi aluevaltuustolle oman arviointinsa tavoitteen toteutumisesta. Väliraportoinnin tarkoitus on kiinnittää

Tarkastuslautakunta

3.11.2022

huomiota erityisesti niihin tavoitteisiin, jotka näyttävät jäävän toteutumatta. Näin aluevaltuustolla on mahdollisuus reagoida asiaan vielä tilikauden aikana.

4 Arviointien luokittelu

Aluevaltuustossa asetettujen tavoitteiden arviointi

Tarkastuslautakunnan lakisääteinen vuosittainen tehtävä on arvioida aluevaltuuston asettamien tavoitteiden toteutumista. Tavoitteet asetetaan hyvinvointialueen taloussuunnitelmassa.

Tilikauden päätyttyä aluehallitus raportoi tavoitteiden toteutumisen lopullisen toteutumisen osana tilinpäätöstä. Tarkastuslautakunta tekee oman arviointinsa tavoitteiden toteutumisesta arviointikertomukseen. Tavoitteiden arviointi perustuu pääosin tilinpäätöksessä annettuihin tietoihin. Tarkastuslautakunnan tehtävä ei ole ottaa kantaa siihen, mitä valtuusto on asettanut tavoitteeksi. Sen sijaan tarkastuslautakunta voi arvioida tavoitteiden ymmärrettävyyttä ja mitattavuutta.

Hyvinvointialueesta annetun lain mukaan tarkastuslautakunnan tulisi arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Arvioinnissa olisi perusteltua kiinnittää huomiota erityisesti niihin tavoitteisiin, jotka eivät ole toteutuneet, mutta myös onnistumisia on syytä tuoda esille. Lisäksi tarkastuslautakunta arvioi harkitsemassaan laajuudessa hyvinvointialueen strategiassa asetettujen tavoitteiden toteutumista ja sitä, toteutuvatko talousarviossa asetetut tavoitteet osana hyvinvointialueen strategiaa.

Aluevaltuuston konserniyhteisölle asettamien tavoitteiden toteutumista sekä työohjelmaa valittujen tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuutta ja taloudellista asemaa (tilinpäätös) arvioidaan vuosittain. Tytäryhteisöjen arviointi kohdistuu myös hyvinvointialueen omistajaohjaukseen ja omistajapoliittisten linjausten tarkoituksenmukaisuuteen ja toteutumiseen. Tarkastuslautakunta arvioi myös hyvinvointiyhtymien toimintaa ja hyvinvointialueiden niille asettamien tavoitteiden toteutumista.

5 Talouden arviointi

Tammi-kesäkuun osavuosikatsauksesta annettavassa tarkastuslautakunnan väli-raportissa arvioidaan ensimmäisen kerran hyvinvointialueen talousarvion toteutumista ja talouden tilaa kyseisellä tilikaudella. Arviointiin voidaan nostaa havain-toja, mikäli talousarvion määrärahat näyttäisivät olevan ylittymässä jossain palvelussa.

Hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin talouden tilaa arvioidaan vuosittain. Tarkastuslautakunta tekee oman arviointinsa talouden tavoitteiden toteutumisesta arviointikertomukseen.

Tarkastuslautakunnan on lisäksi arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos hyvinvointialueen taseessa on kattamatonta alijäämää. Tarkastuslautakunnan on siis puututtava arviointikertomuksessaan hyvinvointialueen talouden tasapainotukseen, jos hyvinvointialueen talous tai taloutta koskevat suunnitelmat ovat alijäämäisiä.

6 Toiminnan arviointi

Tarkastuslautakunnan tehtävä on kiinnittää huomiota toiminnan, toimintatapojen ja palvelujen järjestämisen tuloksellisuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen. Tuloksellisuusarvioinnissa käytettäviä osatekijöitä ovat tuottavuus ja taloudellisuus, työelämän laatu, palvelujen laatu ja palvelujen vaikuttavuus. Tarkastuslautakunta voi hyödyntää arvioinnissa kaikkia tuloksellisuusarvioinnin osatekijöitä tai osaa siitä.

Toiminnan tarkoituksenmukaisuuden arviointi voidaan liittää kaikkiin arviointikohteisiin. Toiminnan tarkoituksenmukaisuus vastaa kysymykseen, saavatko hyvinvointialueen asukkaat sitä julkista hyötyä, mitä palveluilla tavoitellaan.

Tarkastuslautakunnan arvioinnin lähtökohta voi olla myös vastaaminen tiettyä palvelua tai toimintaa koskevaan yksittäiseen kysymykseen. Tällainen arviointikysymys voi liittyä esimerkiksi palvelun saatavuuteen, palvelussa ilmenneeseen ongelmaan, palvelun kustannuksiin tai asiakaskokemuksiin.

7 Tarkastuslautakunnan rooli arviointityössä

Hyvinvointialuelain 14 luvun 129 §:n mukaan tarkastuslautakunnalla on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada hyvinvointialueen viranomaisilta ne tiedot ja nähtävikseen ne asiakirjat, joita se pitää tarpeellisina arviointitehtävän hoitamiseksi.

Arviointikohtaisessa suunnitelmassa määritellään arviointikohde, arviointikysymys, arviointikriteeri ja arvioinnin rajaus. Arviointikohtainen suunnitelma määritellään alustavasti ennen arviointikokousta ja sitä tarkennetaan työn edetessä.

- Arviointikohde on se yksikkö tai ne yksiköt, joiden toimintaan tai palveluun arviointi kohdistuu ja se aihepiiri, josta arviointi aiotaan tehdä.
- Arviointikysymys kertoo, mitä arvioinnilla halutaan saada selville. Arviointikertomusteksti antaa vastauksen arviointikysymykseen.
- Arviointikriteeri ilmaisee hyvänä tai tavoiteltavana pidettävän asiantilan, johon olemassa olevaa asioiden tilaa verrataan.
- Arvioinnin rajaus määrittää, mitkä asiat sisältyvät arviointiin ja mitkä jätetään sen ulkopuolelle. Rajauksia voidaan tehdä esimerkiksi ajallisesti, palvelukohtaisesti tai hallinnollisesti

Tarkastuslautakunta hyväksyy arviointiin liittyvät ennakkokysymykset ennen arviointikokousta. Arviointitilaisuuden päätteeksi lautakunnan jäsenet keskustelevat

arviointikysymyksen kannalta keskeisistä havainnoista. Arvioinnin tulokset kootaan yleensä arviointimuistioon, joka avaa arvioinnin taustoja arviointikertomustekstiä laajemmin. Arviointimuistiot laaditaan tarkastuslautakunnan omaan käyttöön. Arviointikertomusteksti perustuu arviointimuistioon ja sen loppuun kirjataan tarkastuslautakunnan näkemys arvioitavana olleesta kokonaisuudesta. Tarkastuslautakunta käsittelee kaikki arviointikertomukseen tulevat tekstit. Tarkastuslautakunta hyväksyy ja allekirjoittaa valmiin arviointikertomuksen.

8 Arviointikertomus

Tarkastuslautakunta antaa valtuustolle jokaiselta vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomuksella pyritään Pohjois-Savon hyvinvointialueen toiminnan kehittämiseen ja hyvinvointialueen hyvin käytäntöjen ylläpitämiseen. Kertomuksen sävy on rakentava.

Arviointikertomuksen lisäksi tarkastuslautakunta antaa vuosittain aluevaltuustolle tammi-kesäkuun toiminnan ja talouden katsauksen (osavuosikatsauksen) yhteydessä väliraportin, jossa arvioidaan hyvinvointialueen talouden tilaa, talousarvion toteutumista sekä toiminnallisten tavoitteiden toteutumista. Ensimmäinen väliraportti annetaan vuoden 2023 toiminnasta.

Erityistapauksissa tarkastuslautakunta voi antaa aluevaltuustolle muitakin raportteja tilikauden aikana.

9 Arvioinnin kehittäminen

Tarkastuslautakunta osallistuu ulkoisiin koulutuksiin lautakunnan erikseen päättämällä tavalla. Tarkastuslautakunta kehittää ja arvioi työtään sisäisissä seminaari- ja koulutuspäivissään. Arviointiyhteistyötä tehdään muiden hyvinvointialueiden ja oman hyvinvointialueen kaupunkien tarkastuslautakuntien kanssa.

10 Tarkastuslautakunnan arviointityön julkisuus ja tiedottaminen

Tarkastuslautakunnan toiminta on pääsääntöisesti julkista. Tarkastuslautakunnan julkisia raportteja ovat arviointikertomus ja väliraportti. Nämä ovat saatavilla hyvinvointialueen verkkosivuilla. Arviointimuistiot ovat tarkastuslautakunnan valmisteluasiakirjoja ja siten salaisia.

Tarkastuslautakunta tiedottaa ja raportoi tehtäviinsä liittyvistä asioista ensisijaisesti aluevaltuustolle. Muu tiedottaminen tapahtuu tarkastuslautakunnan päättämällä tavalla. Tiedotuksessa noudatetaan soveltuvin osin aluehallituksen hyväksymiä yleisiä ohjeita tiedottamisen periaatteista.

11 Ohjeen voimaantulo

Tämä ohje astuu voimaan vuonna 2023.
